

КОНСПЕКТ СИНАНТРОПНОЇ ФЛОРИ СУДИННИХ РОСЛИН ЯВОРІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

М. Грицина¹, Любинець²

¹Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
вул. Пекарська, 50, Львів 79010, Україна
e-mail: hrytsynamr@gmail.com

²Яворівський національний природний парк
вул. Зелена, 23, смт Івано-Франкове, Львівська обл. 81070, Україна
e-mail: irynalub@gmail.com

У статті наведено список судинних рослин синантропної флори Яворівського національного природного парку, який налічує 225 видів, що становить 32% усієї флори. Синантропні види об'єднують у 146 родів, 44 родини та 2 відділи. До відділу Magnoliophyta класу Magnoliopsida належать 207 видів, 131 рід і 37 родин, до класу Liliopsida – 17 видів, 14 родів і 6 родин; до відділу Equisetophyta – один вид *Equisetum arvense*. Алохтонна фракція синантропної флори включає 82 види. Серед адвентивних видів археофіти становлять 59 видів, які належать до 53 родів і 25 родин. Групу кенофітів утворюють 23 види рослин, які належать до 21 роду та 15 родин. Кількість кенофітів є у 2,7 разу меншою від археофітів. Автохтонну фракцію синантропної флори утворюють 143 види апофіти (64% усіх синантропних видів), які належать до 94 родів і 30 родин. Із них 50 видів (35%) повністю переселилися на нові, антропогенно порушені екотопи (евапофіти). Майже стільки ж видів (53) ростуть як в антропогенних, так і у природних оселищах (геміапофіти). Ще 40 видів є нестійкими апофітами – непостійними компонентами рудеральних рослинних угруповань. Встановлено, що систематична структура типова для синантропної флори України, а співвідношення між флористичними групами вказує на древність її становлення і стабільність.

Ключові слова: синантропна флора, адвентивні види, археофіти, кенофіти, апофіти, евапофіти, геміапофіти, непостійні апофіти.

На сучасному етапі взаємодії людського суспільства і природи триває інтенсивний антропогенний вплив на всі компоненти навколишнього природного середовища. Наслідком цього впливу є суттєві зміни у структурі ландшафтів, видовому розмаїтті рослинного і тваринного світу, забрудненні водних об'єктів, ґрунтів, повітря. Антропогенний вплив негативно позначається на рослинному покриві об'єктів природно-заповідного фонду, які межують із територіями, інтенсивно використовуваними з господарською метою [2, 4, 14, 22]. Прикладом може слугувати Яворівський національний природний парк (НПП), розташований у центральній частині Розточчя. На цій території спостерігаються збіднення і зміна лісової та болотної рослинності, спричинені інтенсивним вирубуванням лісів і проведенням меліорації в попередні десятиліття. До кінця не з'ясований вплив на природу має закриття старих виробничих потужностей (як, наприклад, гірничо-хімічного комбінату «Яворівська сірка») та створення нових підприємств. Проте чи не найбільший негативний вплив на характер рослинного покриву Розточчя має припинення експлуатації колишніх сільськогосподарських угідь, які стають оселищами для великої кількості синантропних рослин. Одночасно відбувається випадання багатьох аборигенних видів і давніх бур'янів –

археофітів, які є слабо конкурентноздатними, та заміна їх чужинними інвазійними видами [1, 10]. Усі ці зміни призвели до трансформації не лише унікального природного, а й синантропного рослинного різноманіття.

Своєрідний рослинний покрив Розточчя, де розташований Яворівський НПП, зумовлений його географічним розташуванням. На території парку спостерігається поєднання горбів-останців, платоподібних підвищень, порізаних глибокими ярами, та широких міжпасмових улоговин, терас і заплав річок. Тут проходить флористична межа між широколистяними лісами та Лісостепом. На скельних виходах пагорбів трапляються реліктові залишки степової рослинності. Низинами південно-східної частини Розточанської височини проходить Головний європейський вододіл, який відділяє річки, що належать до басейнів Чорного та Балтійського морів. Уздовж берегів цих річок формуються оригінальні болотні масиви. Усе це зумовило розвиток у межах невеликої території різних типів рослинності: поліських соснових борів і боліт, ксерофітних подільських лучних угруповань та карпатських лісів [8, 13].

Рослинний покрив Розточчя викликав інтерес дослідників як у довоєнні, так і в повоєнні роки. Особливо інтенсивно тут проводили дослідження в останні десятиліття. Так, болотні ценози та рідкісні рослини боліт вивчали Т.Л. Андрієнко [3, 5] і Г.В. Козій [7]. Флористичні особливості й рослинність, у тому числі і степову, рівнинної частини заходу України та Розточчя досліджували Ю.Р. Шеляг-Сосонко та інші вчені [15–17]. Вивчення флори [11] та детальний опис рослинності Українського Розточчя провела М.І. Сорока [12, 13]. З метою збереження унікального рослинного різноманіття Розточчя у 1998 р. був створений Яворівський НПП, вивченням флори якого займалися М.М. Загульський, О.О. Кагало та інші науковці [5, 6, 8]. Дослідження рудеральних і сеgetальних угруповань Українського Розточчя провела М.І. Сорока [13]. Польські вчені Д. Фіялковській і Ф. Свенс вивчали синантропні види на Польському Розточчі та Люблінській височині [18, 20, 21].

Матеріали та методи

Мета нашої роботи полягала у встановленні загального обсягу синантропної фракції флори, її видового складу та структури. Ми склали «Список синантропних рослин Яворівського НПП» на основі «Списку судинних рослин Яворівського НПП», укладеного за матеріалами М.М. Загульського (2000) з доповненнями [5, 6, 8] та за результатами обстежень видового різноманіття флори парку одного з авторів статті І.П. Любинець. Польові дослідження супроводжували збором та опрацюванням гербарного матеріалу, який зберігається у гербарії наукового відділу Яворівського НПП. Приналежність рослин до синантропних видів визначено на основі «Конспекту синантропної флори», опублікованого в монографії В.В. Протопопової [9] та списку інвазійних видів – у статті О.С. Абдулоєвої та ін. [1]. У конспекті синантропної флори Яворівського НПП відділи та родини подано за філогенетичною системою А.Л. Тахтаджяна, роди і види в межах родин – за алфавітом, а латинські назви видів – згідно з працею С.Л. Мосякіна і М.М. Федорончука [19]. Перелік синантропних видів подано нижче в таблиці.

Результати і їхнє обговорення

Флора Яворівського НПП, згідно зі «Списком судинних рослин Яворівського НПП», налічує 711 видів, які належать до 377 родів і 104 родин. З видового багатства флори 225 видів (32%) становлять її синантропну фракцію. Остання становить лише 19% від синантропної флори України [9].

Список видів вищих судинних рослин синантропної флори
Яворівського національного природного парку

Відділ EUISETOPHYTA		<i>Consolida regalis</i> S. F. Gray	<i>Арх</i>
Клас EUISETOPSIDA		<i>Ranunculus polyanthemos</i> L.	<i>Ан</i>
Родина EUISETACEAE		<i>Ranunculus repens</i> L.	<i>Еван</i>
<i>Equisetum arvense</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Thalictrum aquilegifolium</i> L.	<i>Ан</i>
Відділ MAGNOLIOPHYTA		PAPAVERACEAE	
Клас MAGNOLIOPSIDA		<i>Chelidonium majus</i> L.	<i>Еван</i>
(DICOTYLEDONAE)		<i>Papaver rhoeas</i> L.	<i>Арх</i>
Родина RANUNCULACEAE		FUMARIACEAE	
<i>Aquilegia vulgaris</i> L.	<i>К</i>	<i>Fumaria officinalis</i> L.	<i>Арх</i>
URTICACEAE		VIOLACEAE	
<i>Urtica dioica</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Viola arvensis</i> Murr.	<i>Арх</i>
<i>Urtica urens</i> L.	<i>Арх</i>	<i>Viola tricolor</i> L.	<i>Ган</i>
FAGACEAE		BRASSICACEAE	
<i>Quercus borealis</i> Michx. (<i>Q. rubra</i> L.) <i>К</i>	<i>Alliaria petiolata</i> (M. Bieb.) Cavara et Grande	<i>Еван</i>
CARYOPHYLLACEAE		<i>Arabidopsis thaliana</i> (L.) Heynh.	<i>К</i>
<i>Cerastium arvense</i> L.	<i>Ан</i>	<i>Armoracia rusticana</i> P.Gaertn. B. Mey. et Scherb.	<i>К</i>
<i>Herniaria glabra</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Berteroa incana</i> (L.) DC.	<i>Ган</i>
<i>Herniaria polygama</i> J. Gay	<i>Ган</i>	<i>Brassica campestris</i> L.	<i>Арх</i>
<i>Melandrium album</i> (Mill.) Garcke	<i>Ган</i>	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	<i>Арх</i>
<i>Melandrium dioicum</i> (L.) Goss. et Germ.	<i>Ган</i>	<i>Conringia orientalis</i> (L.) Dumort	<i>Арх</i>
<i>Saponaria officinalis</i> L.	<i>К</i>	<i>Descurainia sophia</i> (L.) Webb. ex Prantl	<i>Арх</i>
<i>Scleranthus annuus</i> L.	<i>Арх</i>	<i>Draba nemorosa</i> L.	<i>Ан</i>
<i>Spergula arvensis</i> L.	<i>Арх</i>	<i>Erophila verna</i> (L.) Besser	<i>Ган</i>
<i>Spergularia rubra</i> (L.) J. et C. Presl	<i>Еван</i>	<i>Erysimum cheiranthoides</i> L.	<i>Арх</i>
<i>Stellaria graminea</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Lepidium campestre</i> (L.) R. Br.	<i>Арх</i>
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	<i>Еван</i>	<i>Lepidium ruderales</i> L.	<i>Арх</i>
AMARANTHACEAE		<i>Rorippa palustris</i> (L.) Besser	<i>Ган</i>
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	<i>К</i>	<i>Rorippa sylvestris</i> (L.) Besser	<i>Ан</i>
CHENOPODIACEAE		<i>Sisymbrium officinale</i> (L.) Scop.	<i>Арх</i>
<i>Chenopodium album</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Thlaspi arvense</i> L.	<i>Арх</i>
POLYGONACEAE		PRIMULACEAE	
<i>Polygonum aviculare</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Anagallis arvensis</i> L.	<i>Арх</i>
<i>Polygonum convolvulus</i> L.	<i>Арх</i>	RESEDACEAE	
<i>Polygonum dumetorum</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Reseda lutea</i> L.	<i>Арх</i>
<i>Polygonum hydropiper</i> L.	<i>Еван</i>	MALVACEAE	
<i>Polygonum minus</i> Huds.	<i>Еван</i>	<i>Althaea officinalis</i> L.	<i>Арх</i>
<i>Polygonum mite</i> Schrank.	<i>Ган</i>	<i>Lavatera thuringiaca</i> L.	<i>Ган</i>
<i>Polygonum persicaria</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Malva excisa</i> Rebb.	<i>Ган</i>
<i>Rumex acetosella</i> L.	<i>Еван</i>	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	<i>Арх</i>
<i>Rumex conglomeratus</i> Murray	<i>Ан</i>	<i>Malva sylvestris</i> L.	<i>Арх</i>
<i>Rumex crispus</i> L.	<i>ЕвАн</i>	<i>Epilobium montanum</i> L.	<i>Ан</i>
<i>Rumex sylvestris</i> (Lam.) Wallr.	<i>Ган</i>	<i>Epilobium parviflorum</i> Schreb.	<i>Ан</i>
EUPHORBIACEAE		<i>Oenothera biennis</i> L.	<i>К</i>
<i>Euphorbia cyparissias</i> L.	<i>Ган</i>	GERANIACEAE	
<i>Euphorbia helioscopia</i> L.	<i>Арх</i>	<i>Geranium pusillum</i> L.	<i>Арх</i>
<i>Euphorbia virgultosa</i> Klokov	<i>Ган</i>	BALSAMINACEAE	
ROSACEAE		<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	<i>К</i>
<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	<i>Ган</i>		
<i>Geum urbanum</i> L.	<i>Ган</i>		

<i>Malus sylvestris</i> Mill.	К	<i>Impatiens parviflora</i> DC.	К
<i>Potentilla anserina</i> L.	Ган	APIACEAE	
<i>Potentilla argentea</i> L.	Еван	<i>Aegopodium podagraria</i> L.	Ан
<i>Potentilla norvegica</i> L.	Еван	<i>Aethusa cynapium</i> L.	Арх
<i>Potentilla supina</i> L.	Еван	<i>Anthriscus sylvestris</i> (L.) Hoffm.	Ан
FABACEAE		<i>Chaerophyllum temulum</i> L.	Ган
<i>Lathyrus pratensis</i> L.	Ан	<i>Conium maculatum</i> L.	Арх
<i>Lathyrus tuberosus</i> L.	Арх	<i>Daucus carota</i> L.	Еван
<i>Lotus corniculatus</i> L.	Ган	<i>Heracleum sibiricum</i> L.	Ган
<i>Medicago falcata</i> L.	Ган	<i>Pastinaca sylvestris</i> Mill.	Ган
<i>Medicago lupulina</i> L.	Еван	<i>Pimpinella saxifraga</i> L.	Ган
<i>Melilotus albus</i> Medik.	Еван	<i>Torilis japonica</i> (Houtt.) DC.	Ан
<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Pall.	Еван	CAPRIFOLIACEAE	
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	К	<i>Sambucus ebulus</i> L.	ГАн
<i>Trifolium arvense</i> L.	Ан	<i>Sambucus nigra</i> L.	Ан
<i>Trifolium campestre</i> Schreb.	Ган	<i>Sambucus racemosa</i> L.	Ан
<i>Trifolium dubium</i> Sibth.	Ан	VALERIANACEAE	
<i>Trifolium hybridum</i> L.	К	<i>Valerianella dentata</i> (L.) Poll.	Арх
<i>Trifolium repens</i> L.	Еван	DIPSACACEAE	
<i>Vicia cracca</i> L.	Ган	<i>Knautia arvensis</i> (L.) Coult.	ГАн
<i>Vicia grandiflora</i> Scop.	Ан	APOCYNACEAE	
<i>Vicia sepium</i> L.	Ган	<i>Vinca minor</i> L.	К
<i>Vicia tetrasperma</i> (L.) Schreb.	Арх	ASCLEPIADACEAE	
<i>Vicia villosa</i> Roth	Арх	<i>Asclepias syriaca</i> L.	К
ONAGRACEAE		RUBIACEAE	
<i>Chamerion angustifolium</i> (L.) Holub	Ан	<i>Galium aparine</i> L.	Еван
<i>Epilobium collinum</i> C.C.Gmel.	Ан	<i>Sherardia arvensis</i> L.	Арх
CONVOLVULACEAE		<i>Verbena officinalis</i> L.	Арх
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Еван	LAMIACEAE	
CUSCUTACEAE		<i>Acinos arvensis</i> (Lam.) Dandy	Ан
<i>Cuscuta epithymum</i> (L.) L.	Еван	<i>Galeobdolon luteum</i> Huds.	Ган
BORAGINACEAE		<i>Galeopsis bifida</i> Boenn.	Еван
<i>Anchusa officinalis</i> L.	Арх	<i>Galeopsis ladanum</i> L.	Арх
<i>Echium vulgare</i> L.	Еван	<i>Galeopsis pubescens</i> Besser	Ган
<i>Lycopsis arvensis</i> L.	Арх	<i>Galeopsis speciosa</i> Mill.	Ган
<i>Myosotis arvensis</i> (L.) Hill.	Арх	<i>Galeopsis tetrahit</i> L.	Ган
SOLANACEAE		<i>Glechoma hederacea</i> L.	Ан
<i>Solanum dulcamara</i> L.	Ан	<i>Lamium album</i> L.	Ган
<i>Solanum nigrum</i> L.	Арх	<i>Lamium maculatum</i> (L.) L.	Арх
SCROPHULARIACEAE		<i>Lamium purpureum</i> L.	Арх
<i>Linaria vulgaris</i> Mill.	Еван	<i>Leonurus quinquelobatus</i> Gilib.	Еван
<i>Melampyrum arvense</i> L.	Ган	<i>Lycopus europaeus</i> L.	Ан
<i>Odontites vulgaris</i> Moench	Ан	<i>Mentha arvensis</i> L.	Ан
<i>Rhinanthus minor</i> L.	Ган	<i>Nepeta cataria</i> L.	Арх
<i>Rhinanthus vernalis</i> (N. Zing.) Schischk. et Serg.	Ган	<i>Prunella vulgaris</i> L.	Ан
.	Ган	<i>Salvia verticillata</i> L.	Ан
<i>Verbascum densiflorum</i> Bertol.	Ган	<i>Stachys palustris</i> L.	Ган
<i>Verbascum lychnitis</i> L.	Еван	CAMPANULACEAE	
<i>Verbascum nigrum</i> L.	Ган	<i>Campanula rapunculoides</i> L.	Ан
<i>Verbascum phlomoides</i> L.	Ан	ASTERACEAE	

<i>Verbascum thapsus</i> L.	Ган	<i>Anthemis cotula</i> L.	Арх
<i>Veronica arvensis</i> L.	Арх	<i>Anthemis tinctoria</i> L. subsp. <i>subtinctoria</i>	
<i>Veronica persica</i> Poir.	К	(Dobroc.) Soo	Ан
<i>Veronica serpyllifolia</i> L.	Ан	<i>Arctium lappa</i> L.	Еван
PLANTAGINACEAE		<i>Arctium minus</i> (Hill.) Bernh.	Еван
<i>Plantago lanceolata</i> L.	Ган	<i>Arctium tomentosum</i> Mill.	Еван
<i>Plantago major</i> L.	Еван	<i>Artemisia absinthium</i> L.	Арх
<i>Plantago media</i> L.	Еван	<i>Artemisia annua</i> L.	К
<i>Plantago scabra</i> Moench	Ан	<i>Artemisia austriaca</i> Jacq.	Ган
VERBENACEAE		<i>Artemisia vulgaris</i> L.	Еван
<i>Bidens cernua</i> L.	Ан	<i>Sonchus arvensis</i> L.	Арх
<i>Bidens tripartita</i> L.	Ган	<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill.	Арх
<i>Carduus acanthoides</i> L.	Арх	<i>Sonchus oleraceus</i> L.	Арх
<i>Carduus crispus</i> L.	Ган	<i>Stenactis annua</i> (L.) Cass. (<i>Phalacrolooma annuum</i>	
<i>Centaurea cyanus</i> L.	Арх	(L.) Dumort.)	К
<i>Chamomilla recutita</i> (L.) Rauschert (<i>Matricaria</i>		<i>Tanacetum vulgare</i> L.	Ан
<i>recutita</i> L.)	Арх	<i>Taraxacum officinale</i> Wigg.	Еван
<i>Chamomilla suaveolens</i> (Pursh) Rydb. (<i>Lepidotheca</i>		<i>Tussilago farfara</i> L.	Ган
<i>suaveolens</i> (Pursh) Nutt.)	К	Клас LILIOPSIDA (MONOCOTYLEDONAE)	
<i>Cichorium intybus</i> L.	Арх	Родина HYDROCHARITACEAE	
<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop.	Еван	<i>Elodea canadensis</i> Michx.	К
<i>Cirsium setosum</i> (Willd.) Besser	Еван	LILIACEAE	
<i>Cirsium vulgare</i> (Savi) Ten.	Еван	<i>Gagea minima</i> (L.) Ker Gawl.	Ан
<i>Crepis tectorum</i> L.	Еван	ALLIACEAE	
<i>Erigeron canadensis</i> L. (<i>Coniza Canadensis</i>)	К	<i>Allium oleraceum</i> L.	Ан
<i>Erigeron acris</i> L.	Ган	<i>Allium scorodoprasum</i> L.	Ан
<i>Eupatorium cannabinum</i> L.	Еван	IRIDACEAE	
<i>Filago arvensis</i> L.	Ган	<i>Sisyrinchium montanum</i> Greene	К
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	К	POACEAE	
<i>Galinsoga ciliata</i> (Raf.) S.F. Blake	К	<i>Anisantha tectorum</i> (L.) Nevski	Арх
<i>Gnaphalium uliginosum</i> L.	Ган	<i>Apera spica-venti</i> (L.) P. Beauv.	Арх
<i>Hieracium umbelliferum</i> Naeg. et Peter	Ган	<i>Bromus mollis</i> L.	Еван
<i>Inula britannica</i> L.	Ган	<i>Cynosurus cristatus</i> L.	Ан
<i>Lactuca serriola</i> L.	Арх	<i>Echinochloa crusgalli</i> (L.) P. Beauv.	Арх
<i>Lapsana communis</i> L.	Ан	<i>Elytrigia repens</i> (L.) Nevski	Еван
<i>Leontodon autumnalis</i> L.	Ган	<i>Lolium perenne</i> L.	Арх
<i>Matricaria perforata</i> Merat. (<i>Tripleurospermum</i>		<i>Lolium temulentum</i> L.	Еван
<i>inodorum</i> (L.) Sch. Bip.)	Арх	<i>Poa annua</i> L.	Еван
<i>Picris hieracioides</i> L.	Ган	<i>Poa compressa</i> L.	Ан
<i>Senecio jacobaea</i> L.	Ган	<i>Setaria glauca</i> (L.) P. Beauv.	Арх
<i>Senecio sylvaticus</i> L.	Ган	ARACEAE	
<i>Senecio vernalis</i> Waldst. et Kit.	Еван	<i>Acorus calamus</i> L.	Арх
<i>Senecio vulgaris</i> L.	Арх		

Примітка. **Еван** – евапофіти, **Ган** – геміапофіти, **Ан** – непостійні апофіти, **Арх** – археофіти, **К** – кенофіти.

Синантропні види в кількості 225 належать до 146 родів і 44 родин (див. таблицю). З них до відділу Magnoliophyta класу Magnoliopsida належать 207 видів, 131 рід і 37 родин. До класу Liliopsida – 17 видів, 14 родів і 6 родин. З усіх вищих спорових рослин, що ростуть на території парку, лише хвощ польовий (*Equisetum arvense*) є синантропним.

Найбільш насичені видами такі родини: Asteraceae – 46, Lamiaceae – 19, Fabaceae – 18, Brassicaceae – 17, Scrophulariaceae – 13, Poaceae – 11, Caryophyllaceae – 11, Apiaceae – 10,

Polygonaceae – 10, Rosaceae – 7 видів. У десяти родинях сконцентровано 75% усіх синантропних видів, але вони становлять лише 27% синантропних родин, тоді як інші родини є маловидовими [9]. Тенденція до концентрації більшості видів у кількох великих родинях є характерною рисою синантропної флори України [9]. Такі родини, як Malvaceae, Convolvulaceae, Plantaginaceae, Solanaceae, Chenopodiaceae, Verbenaceae, Resedaceae, Amaranthaceae, Fumariaceae, більшість із яких у флорі Яворівського НПП є одновидовими, утворені виключно адвентивними видами.

Синантропні види за походженням поділяють на адвентивні види й апофіти. Область походження адвентивних видів лежить поза межами України, а їхня поява у флорі прямо чи опосередковано залежить від діяльності людини. Ці види різною мірою натуралізувались у нових умовах. За часом вселення їх поділяють на археофіти, які потрапили у флору до XV ст., і кенофіти, занесені пізніше. Апофіти – це аборигенні види, які ростуть на антропогенно порушених ектопах [9, 10].

Алохтонна фракція синантропної флори Яворівського НПП налічує 82 адвентивні, а автохтонна – 143 індигенні види. Розглянемо детальніше ці групи рослин. Так, серед адвентивних видів археофіти становлять 59 видів, які належать до 53 родів. Вони становлять 26% від усіх синантропних рослин і 8% від усієї флори парку. З 25 родин, які містять археофіти, у 4 провідних родинях Asteraceae, Brassicaceae, Poaceae, Lamiaceae міститься 52% усіх видів, що вказує на високий рівень її синантропізації. Такі родини, як Fabaceae, Boraginaceae, Malvaceae, Caryophyllaceae, Ariaceae утворені двома-трьома, інші родини – лише одним видом. Порівняно велика кількість родин, у яких трапляються археофіти, більшість із яких (64%) є одновидовими, свідчить про велику різноманітність і древність становлення синантропної флори парку, а отже, і окультурення цієї території [9, 12, 13]. Зараз ці види утворюють стійкий елемент переважно рудеральних рослинних угруповань. Більшість археофітів має середземноморське походження.

Групу кенофітів утворюють 23 види рослин, які належать до 21 роду та 15 родин. Ця група становить 37% антропофітів, 10% усіх синантропних рослин і 3% від усієї флори парку. Кількість кенофітів є у 2,7 разу меншою від кількості археофітів. Найбільш насиченими адвентивними видами є родина Asteraceae (6 видів), лише по два види належать до родин Brassicaceae, Balsaminaceae та Fabaceae, всі інші родини (Ranunculaceae, Rosaceae, Lamiaceae, Scrophulariaceae, Onagraceae, Amaranthaceae, Caryophyllaceae, Iridaceae, Asclepiadaceae, Hydrocharitaceae, Dipsacaceae, Fagaceae) налічують лише по одному виду – кенофіту. Більшість кенофітів були завезені (переважно випадково) людиною у другій половині XIX – на початку XX ст., і лише *Galinsoga ciliate*, *Impatiens grandulifera*, *Impatiens parviflora*, *Sisyrinchium montanum* потрапили у першій половині XX ст. [9]. Різноманіття кенофітів сформувалося з видів, що мають північноамериканське, європейське й азіатське походження.

Велику групу синантропних рослин становлять апофіти, яких у флорі Яворівського НПП налічують 143 види (64% усіх синантропних видів). Вони належать до 94 родів і 30 родин. Із них 50 видів (35%) повністю переселилися на нові, антропогенно порушені ектопи (евапофіти). Майже стільки ж видів (53) ростуть як в антропогенних, так і у природних оселищах (геміапофіти). Ще 40 видів є нестійкими апофітами – нестійкими компонентами рудеральних рослинних угруповань.

У результаті інвентаризації флори Яворівського НПП виявлено, що зі 711 видів вищих судинних рослин, які належать до 377 родів, 104 родин і 6 відділів, синантропну фракцію утворюють 225 видів, 146 родів, 44 родини із 2 відділів, що становить 32% усієї флори. До відділу Magnoliophyta класу Magnoliopsida належать 207 видів, 131 рід і 37 родин, до

класу Liliopsida – 17 видів, 14 родів і 6 родин; до відділу Equisetophyta – один вид (*Equisetum arvense*).

Основна кількість синантропних видів (75%) сконцентрована у 10 великих родинах, які становлять лише четверту частину синантропних родин флори, що є характерною рисою синантропної флори України загалом [9].

До адвентивних видів належать 82 види, з яких 59 видів (72% чужинних видів) становлять археофіти, решту – кенофіти. У флорі парку налічують 143 види-апофіти (64% синантропної флори). Велика кількість археофітів і апофітів, а також порівняно мала кількість кенофітів свідчать про древність становлення синантропної флори та її стабільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Абдулоєва О. С., Карпенко Н. І.* Трапляння чужинних інвазійних рослин у синтаксонах рослинності України // Чорноморськ. ботан. журнал. 2009. Т. 5. № 2. С. 189–198.
2. *Абдулоєва О. С., Карпенко В. Л., Шевчик Н. І.* Інвазійні чужинні види вищих рослин у рослинних угрупованнях Канівського природного заповідника // Заповідна справа в Україні. 2009. Т. 15. Вип. 2. С. 31–36.
3. *Балашев Л. С., Андриенко Т. Л., Кузьмичев А. И., Григора И. М.* Изменение растительности и флоры болот УССР под влиянием мелиорации. К.: Наук. думка, 1982. 292 с.
4. *Данилюк К. М.* Флора регіонального ландшафтного парку “Надсянський” та її зміни: автореф. дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05. К., 2010. 20 с.
5. *Загальський М. М., Кучинська І. В., Майданський М. А.* Созологічна оцінка території національного природного парку “Яворівський” // Проблеми і перспективи розвитку природоохоронних об’єктів на Розточчі: матеріали міжнар. наук-прак. конф. Л.: Логос, 2000. С. 150–152.
6. *Кагало О. О., Загальський М. М., Андриенко Т. Л.* та ін. Яворівський НПП. Фіторізноманіття національних природних парків України / за заг. ред. Т.Л. Андриенко, В.А. Онищенко. К.: Наук. світ, 2003. С. 95–102.
7. *Козій Г. В.* Вододільні болота карстових западин у районі Розточчя // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол. 1962. Вип. I. С. 3–21.
8. Літопис природи Яворівського НПП / Кучинська І. В., Загальський М. М., Плєсак І. О. 2001. Т. 1. 233 с.
9. *Протопопова В. В.* Синантропная флора Украины и пути ее развития. К.: Наук. думка, 1991. 204 с.
10. *Протопопова В. В., Шевера М. В.* Фітоінвазії. II. Аналіз основних класифікацій, схем і моделей // Промышленная ботаника. 2012. Вып. 12. С. 88–95.
11. *Сорока М. І.* Флора судинних рослин Українського Розточчя. Львів: УкрДІТУ, 2002. 154 с.
12. *Сорока М. І.* Флора та рослинність території, зарезервованої під створення міжнародного біосферного резервату «Розточчя»: матеріали до проекту та номінальної форми. Львів: НЛТУ України, 2006. 115 с.
13. *Сорока М. І.* Рослинність Українського Розточчя. Львів: Світ, 2008. 432 с.
14. *Фіцайло Т. В., Пашкевич Н. А.* Синантропізація флори та біотопів Шацького національного природного парку // Укр. ботан. журнал. 2013. Т. 70. № 1. С. 16–21.
15. *Шеляг-Сосонко Ю. Р., Дідух Я. П.* Східна межа Центральноєвропейської флористичної провінції на території УРСР // Укр. ботан. журнал. 1978. Т. 35. № 4. С. 337–443.
16. *Шеляг-Сосонко Ю. Р., Жижин М. П., Куковиця Г. С.* Степова рослинність Львівської області // Укр. ботан. журнал. 1975. Т. 32. № 5. С. 630–638.

17. Шеляг-Сосонко Ю. П., Соломаха В. А. Синтаксономія трав'яної рослинності рівнинної частини України // Укр. ботан. журнал. 1990. Т. 47. № 1. С 14–19.
18. Fijałkowski D. Synantropy roślinne Lubelszczyzny. Warszawa; Łódź: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978. 260 s.
19. Mosyakin S. L., Fedoronchuk M. M. Vascular Plants of Ukraine. A Nomenclatural Checklist. Kyiv, 1999. 346 p.
20. Roztoczański Park Narodowy / pod red. T. Wilgata. Kraków: Ostoja, 1995. 243 s.
21. Święs F. Zbiorowiska roślinne rezerwatu Królowa Droga // Ann. UMCS. 1987. Sec. C. - 42. S. 19–36.
22. Solomakha V., Solomakha T., Iakushenko D. Synanthropic flora and vegetation of the National Nature Park „Hutsulshchyna” (Ukrainian Carpathians) // Thaiszia - J. Bot., Košice. 2012. Vol. 22(2). P. 211–216 (<http://www.bz.upjs.sk/thaiszia>).

Стаття: надійшла до редакції 04.11.14

доопрацьована 24.02.15

прийнята до друку 21.05.15

CONSPECTUS OF SYNANTHROPIC FLORA OF VASCULAR PLANTS OF YAVORIVSKIY NATIONAL NATURAL PARK

M. Hrytsyna¹, I. Lyubynets²

¹Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S. Z. Gzhytskyi

50, Pekarska St., Lviv 79010, Ukraine

e-mail: hrytsynamr@gmail.com

²Yavorivskiy National Natural Park

23, Zelena St., Ivano-Francovo, Yavorivskiy District, Lviv Region 81070, Ukraine

e-mail: irynalub@gmail.com

A list of Vascular plants of synanthropic flora of Yavoriv national park of nature, which contains 225 species; (representing 32 % of the whole flora) is given in the article. The synanthropic species contain 146 genera, 44 families, and 2 divisions. The Magnoliophyta division of the Dicotyledonae class contains 207 species, 131 genera, and 37 families, the Liliopsida class contains 17 species, 14 genera, and 6 families. The Equisetophyta division contains a single species *Equisetum arvense*. The allochthonous fraction of synanthropic flora contains 82 species. Among the adventives species, archeophytes contain 59 species which belong to 53 genera and 25 families. The group of cenophytes contains 23 species of plants, which belong to 21 genera and 15 families. The number of cenophytes is 2.7 times less than that of archeophytes. The autochthonous fraction of synanthropic flora contains 143 indigenous species (64%) of all synanthropic species. They belong to 94 genera and 30 families. 50 species of them (35%) have completely migrated to new antropogically disturbed eco tops (evapophytes). Almost the same number of species (53) grow both in antropogic and in natural habitats (hemiapophytes) where they retained their position. Other 40 species are non-stable apophytes – non – permanent components of ruderal plant communities. It is established that the systematic structure is typical of Ukraine and the proportion of floristic groups suggest antiquity of its formation and its stability.

Keywords: synanthropic flora, adventitious species, archeofity, kenofity, apofity, evapofity, hemiapofity, inconstant apofity.

**КОНСПЕКТ СИНАНТРОПНОЙ ФЛОРЫ СОСУДИСТЫХ РАСТЕНИЙ
ЯВОРОВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА****М. Грицина¹, И. Любинец²**

¹Львовский национальный университет
ветеринарной медицины и биотехнологий имени С.З. Гжицкого
ул. Пекарская, 50, Львов 79010, Украина
e-mail: hrytsynamr@gmail.com

²Яворовский национальный природный парк
ул. Зеленая, 23, пгт Ивано-Франково, Яворовский р-н,
Львовская обл. 81070, Украина
e-mail: irynalub@gmail.com

В статье приведен список сосудистых растений синантропной флоры Яворовского национального природного парка, который насчитывает 225 видов, что составляет 32% всей флоры. Синантропные виды объединяют в 146 родов, 44 семейства и 2 отдела. В отдел Magnoliophyta класса Dicotyledonae относят 207 видов, 131 рода и 37 семейств, в класс Liliopsida – 17 видов, 14 родов и 6 семейств. В отдел Equisetophyta – один вид – *Equisetum arvense*. Алохтонная фракция синантропной флоры включает 82 вида. Среди адвентивных видов археофиты составляют 59 видов, которые относятся к 53 родам и 25 семействам. Группу кенофиты образует 23 вида растений, относящихся к 21 роду и 15 семействам. Количество кенофитов в 2,7 раза меньше по количеству, чем археофитов. Автохтонную фракцию синантропной флоры образуют 143 индигенных вида (64% всех синантропных видов). Они принадлежат к 94 родам и 30 семействам. Из них 50 видов (35%) полностью переселились на новые, антропогенно нарушенные экотопы (эвапофиты). Почти столько же видов (53) растут как в антропогенных, так и в природных местообитаниях (гемиапофиты). Еще 40 видов являются неустойчивыми апофитами – непостоянными компонентами рудеральных растительных сообществ. Установлено, что систематическая структура типична для синантропной флоры Украины, а соотношение между флористическими группами свидетельствует о древности ее становления и устойчивости.

Ключевые слова: синантропная флора, адвентивные виды, археофиты, кенофиты, апофиты, эвапофиты, гемиапофиты, непостоянные апофиты.